

THE IMPORTANCE OF CREATING SPIRITUAL AND PSYCHOLOGICAL ENVIRONMENT IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Seytmamutov Izumrud

Teacher of the Karakalpak Academic Lyceum of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan

Khallibekov Murat

Teacher of the Karakalpak Academic Lyceum of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan

Srajatdinov Aybek

Teacher of the Karakalpak Academic Lyceum of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14836926>

ARTICLE INFO

Received: 02nd February 2025

Accepted: 07th February 2025

Online: 08th February 2025

KEYWORDS

Educational institutions, spiritual and psychological environment, quality of education, students, psychological stability, pedagogy, interactive education, innovative approaches, motivation, stress reduction, social adaptation, foreign experience, national model, psychological service, pedagogical process.

ABSTRACT

This article analyzes the importance of forming a healthy spiritual and psychological environment in educational institutions. The author provides detailed information about the concept of spiritual and psychological environment, factors in its formation, and its impact on the educational process. Additionally, the article examines innovative approaches, foreign experiences, and the national model. It is emphasized that creating a spiritual and psychological environment helps improve the quality of education, strengthen students' motivation, and aid their social adaptation.

TA'LIM MUASSASALARIDA MA'NAVY-PSIXOLOGIK MUHIT YARATISHNING AHAMIYATI

Seytmamutov Izumrud

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Qoraqalpoq akademik litseyi o'qituvchisi
Xallibekov Murat

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Qoraqalpoq akademik litseyi o'qituvchisi
Srajatdinov Aybek

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Qoraqalpoq akademik litseyi o'qituvchisi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14836926>

ARTICLE INFO

Received: 02nd February 2025

Accepted: 07th February 2025

Online: 08th February 2025

ABSTRACT

Ushbu maqolada ta'lim muassasalarida sog'lom ma'naviy-psixologik muhitni shakllantirishning ahamiyati tahlil qilinadi. Muallif ma'naviy-psixologik muhit tushunchasi, uni shakllantirish omillari hamda ta'lim jarayoniga ta'siri haqida batafsil ma'lumot beradi. Shu bilan birga,

KEYWORDS

Ta'lim muassasalari, ma'naviy-psixologik muhit, ta'lim sifati, o'quvchilar, psixologik barqarorlik, pedagogika, interfaol ta'lim, innovatsion yondashuvlar, motivatsiya, stressni kamaytirish, ijtimoiy moslashuv, chet el tajribasi, milliy model, psixologik xizmat, pedagogik jarayon.

maqolada innovatsion yondashuvlar, chet el tajribasi va milliy model tahlil qilinadi. Ma'naviy-psixologik muhitni shakllantirish ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning motivatsiyasini kuchaytirish va ularning ijtimoiy moslashuviga yordam berishi ta'kidlanadi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarning ma'naviy va psixologik jihatdan rivojlanishi ham katta ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, ta'lim muassasalarida sog'lom ma'naviy-psixologik muhitni shakllantirish o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishi va ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Bunday muhit, avvalo, o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi [4, 54-61]. Zero, ta'lim faqatgina bilim olish jarayoni bilan cheklanib qolmay, balki insonni ijtimoiy hayotga tayyorlash, uning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, jamiyatda o'z o'rnini topishiga yordam berish kabi vazifalarni ham o'z ichiga oladi. Shu sababli, o'quv jarayonida sog'lom psixologik muhitni shakllantirish dolzarb masala sanaladi.

Ta'lim muassasalarida ma'naviy-psixologik muhitni shakllantirish bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qator qarorlar qabul qilingan. Shu jumladan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirish va sog'lom muhitni shakllantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori hisoblanadi. Ushbu qarorda ta'lim muassasalarida sog'lom ma'naviy-psixologik muhitni yaratish, o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasida sog'lom munosabatlarni shakllantirish bo'yicha chora-tadbirlar belgilangan. 2022-yil 14-yanvardagi "Ta'lim sifati va samaradorligini oshirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar to'g'risida"gi qaror ham ahamiyatli. Ushbu hujjatda ta'lim muassasalarida zamonaviy psixologik metodlarni joriy etish, o'qituvchilarning pedagogik va psixologik malakasini oshirishga alohida e'tibor qaratilgan [1]. Shuningdek, mazkur qarorlarda ta'lim muassasalarida sog'lom ma'naviy-psixologik muhitni shakllantirish uchun quyidagi chora-tadbirlar belgilangan:

- Maktablarda va oliy ta'lim muassasalarida psixologik xizmat markazlarini tashkil etish;
- o'quvchilar uchun individual va guruh psixologik maslahatlar berish tizimini rivojlantirish;
- pedagoglarning psixologik tayyorgarligini oshirish maqsadida maxsus o'quv kurslarini joriy etish;
- psixologik sog'lom muhitni yaratishga yo'naltirilgan interfaol metodlarni keng tatbiq etish;

Ushbu qarorlar ta'lim tizimidagi islohotlarning uzviylikini ta'minlash bilan birga, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Dunyoda ta'lim muassasalarida psixologik muhitni shakllantirish bo'yicha ilg'or tajribalar mavjud. Shu jumladan Finlandiya modeli – individual yondashuv va o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Ta'lim jarayonida erkin muhit yaratish va o'quvchilarning ruhiy holatini qo'llab-quvvatlashga alohida e'tibor beriladi. Yaponiya modeli – jamoaviy ishlarga urg'u berish, o'quvchilar o'rtasida ijtimoiy birdamlikni shakllantirish va stressga chidamlilikni oshirishga asoslangan. AQSh tajribasi – ta'lim muassasalarida maxsus psixologik xizmatlarni joriy etish, psixologik yordam dasturlarini rivojlantirish va individual maslahatlar berish tizimini yo'lga qo'yish. O'zbekistonda ham so'nggi yillarda ta'lim tizimida psixologik xizmatni rivojlantirish bo'yicha qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu borada maktab va oliy ta'lim muassasalarida psixologlarning faoliyatini kuchaytirish, pedagoglarning psixologik malakasini oshirish va interfaol metodlarni keng qo'llashga alohida e'tibor qaratilmoqda [6, 37-40].

Ma'naviy-psixologik muhitning asosiy jihatlari

1. O'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish

Ma'naviy-psixologik muhit, eng avvalo, o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi. O'ziga ishongan o'quvchi ta'lim jarayonida faol ishtirok etadi, yangi bilimlarni o'zlashtirishga bo'lgan qiziqishi ortadi va o'z fikrini bemalol ifoda eta oladi. Masalan, maktab yoki oliy ta'lim muassasalarida ijtimoiy-psixologik omillarning o'rni katta bo'lib, ayniqsa, rahbarning psixologik bilimlari va ijtimoiy omillarni to'g'ri qo'llashi muhitga bevosita ta'sir qiladi. Rahbar va pedagoglar o'quvchilarga individual yondashish, ularning qobiliyatlarini ro'yobga chiqarish uchun shart-sharoit yaratishi lozim. Bundan tashqari, motivatsiya beruvchi treninglar, o'quvchilarning yutuqlarini rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash tizimini yo'lga qo'yish orqali ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish mumkin.

2. Ijobiy munosabatlar va jamoaviy muhitni shakllantirish

Ma'naviy-psixologik muhitning yana bir muhim jihati – o'quvchilar va pedagoglar o'rtasida ijobiy munosabatlarni shakllantirishdir. O'zaro hurmat, hamkorlik va birdamlik muhitining yaratilishi o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi. Bunday muhitda o'quvchilar bir-biriga nisbatan hurmat bilan munosabatda bo'ladilar, jamoaviy ishlarga qiziqish ortadi va ta'lim muassasasida intizom mustahkamlanadi. Bu jihatdan qaraganda, ta'lim muassasalarida psixologik treninglar va maxsus mashg'ulotlarni tashkil etish juda muhimdir. Psixologik xizmat xodimlari tomonidan o'quvchilarga kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish bo'yicha dasturlar ishlab chiqilishi lozim.

3. O'quvchilarning psixologik barqarorligini ta'minlash

Bugungi kunda yoshlar turli ijtimoiy va ta'limiy muammolarga duch kelmoqdalar. Stress, xavotir, o'ziga ishonchsizlik kabi holatlar ularning ta'lim jarayonidagi ishtirokiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli, ta'lim muassasalarida ma'naviy-psixologik muhitni shakllantirish o'quvchilarning psixologik barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Psixologik barqarorlikni ta'minlash uchun quyidagilar amalga oshirilishi lozim:

-o'quvchilar bilan individual suhbatlar o'tkazish;

-stressni boshqarish bo'yicha treninglar tashkil etish;

-konfliktlarni hal qilish bo'yicha metodik qo'llanmalarni ishlab chiqish. Ta'lim tizimida psixologik xizmatning o'rni beqiyos bo'lib, zamonaviy ta'lim standartlarida psixologik qo'llab-quvvatlash tizimi muhim ahamiyat kasb etmoqda.

4. O'qituvchilar uchun qulay psixologik muhit yaratish

Ma'naviy-psixologik muhit nafaqat o'quvchilarga, balki o'qituvchilarga ham bevosita ta'sir qiladi. O'qituvchi o'zini qulay his qilgan taqdirda, ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil eta oladi. Shu boisdan, ta'lim muassasalarida pedagoglarning ruhiy salomatligini saqlash, ularga psixologik yordam ko'rsatish, ish yuklamasini optimallashtirish bo'yicha chora-tadbirlar amalga oshirilishi lozim. Bugungi globallashuv sharoitida sifatli ta'lim muhitini yaratishda psixologik xizmatning nazariy va amaliy jihatlari tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, ta'lim muassasalarida sog'lom ma'naviy-psixologik muhitni shakllantirish o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga, ta'lim jarayonining samaradorligiga hamda jamiyatning barqaror taraqqiyotiga xizmat qiladi. Shunday qilib, ta'lim muassasalarida ma'naviy-psixologik muhitni shakllantirish orqali nafaqat ta'lim sifati yaxshilanadi, balki kelajak avlodning barkamol shaxs bo'lib yetishishi ham ta'minlanadi.

References:

1. O'zbekiston Respublikasining Bosh vaziri A. ARIPOV Toshkent sh., 2022-yil 3-oktabr, 558-son
2. Афанасьева, Т. М., Варламова, Е. Н., & Седунова, И. С. (2017). Психолого-педагогическое сопровождение детей и педагогов в процессе реализации образовательных инициатив. *ББК 88.3 П86*, 50.
3. Баева, И. А. (2012). Психологическая безопасность образовательной среды как ресурс психического здоровья субъектов образования. *Психологическая наука и образование*, 17(4), 11-17.
4. Думчева, А. Г., & Заварзина, Д. А. (2017). Готовность взрослого сообщества к обеспечению духовно-психологической безопасности в образовательной среде. In *Психология XXI века: системный подход и междисциплинарные исследования* (pp. 54-61).
5. Думчева, А. Г., & Заварзина, Д. А. (2018). Особенности отношения педагогов к проблеме духовно-психологической безопасности в образовательной среде. In *Педагогические и социологические аспекты образования* (pp. 387-391).
6. Кибкало, Н. Г., & Кушнарченко, О. Н. (2018). Исследование психологической безопасности образовательной среды в представлениях школьников. In *Психологическая служба школы: реальность и перспективы* (pp. 37-40).
7. Русакова, Т. Г. (2009). Формирование духовного опыта личности в младшем школьном возрасте. *Педагогическое образование в России*, (2), 126-138.